

Osmanlı Salnamelerinde Telafer ve Kerkük

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 22 января, 2025

Osmanlı Salnamelerinde Telafer ve Kerkük OSMANLI
SALNAMELERİNDE TELAHER VE KERKÜK

Salname nedir:

Sal: yıl; name ise kitap anlamını ifade eder. Genel anlamıyla, salname bir yıl veya geçmiş yılların bütün olaylarını, her türlü icraatını ve bilgilerini içeren bir kitap anlamına gelir. Bugünkü Türkçe ile 'yıllık' demektir.

H. 1325 (1907) tarihli Osmanlı salnamesinde Telaferle ilgili şu bilgiler yer alır:

»Nahiye merkezi olan Telafer kasabası yaklaşık 1500 kadar haneye sahip, dokuz mahalleden oluşmaktadır. Halkı yerleşik, ziraat ve hayvancılığa fazlasıyla yatkındır.

Bu insanlar cesaret ve yiğitlikte hiçbir kavim ile mukayese edilemeyecek derecededir. Komşu aşiretlerle birlik ve beraberlik sebebiyle daima aşiretlik özelliklerini muhafaza ediyorlar.

Genellikle Hanefi mezhebindendirler ve Çağtayca'ya yakın bir Türkçe lisan ile konuşurlar.»

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınları, Musul-Kerkük ile ilgili arşiv belgelerine göre (1525 1919);

Kerkük, Osmanlı idaresine girmeden önce de Türkmenlerin elinde bulunmakta ve «Gökyurt»olarak adlandırmakta idi. Kanuni'nin Bağdat'ı fethi ile Musul bölgesindeki Osmanlı egemenliği kesinleşmiş ve Musul 6 sancaktan oluşan bir eyalet haline gelmişti.

H. 1325 (1907) tarihli Musul salnamesinde »Kerkük Sancağına Dair Malumat» başlıklı bölümde şu bilgiler yer almaktadır:

«Kerkük şehri; Kale, Karşıyaka ve Korya olarak üç bölgeden oluşur. Bu bölgelerde de 14 mahalle vardır.

Şehirde 26.510 müslüman, 432 Keldani ve 463 Musevi olmak üzere

27.405 erkek nüfus var ise de, buna bir misli kadın, üç binden az olmayan yabancı ilave olunursa şehrin toplam nüfusu 57.810'a ulaşmış olur.

Şehir halkı umumiyetle Türkmen'dir ve Türkçe konuşurlar, gureba (dışardan gelenler) olarak bir miktar Arap ve Kürt ile az miktar da İranlı bulunur.»

Salnamelerin basıldığı dönemde, 1890`larda Düyuni Umumiye Müfettişi olarak bölgeye gelen Vitata Cuinet`in konuyla ilgili yazdığı, La Turquie d'Asie adlı eserinde verdiği bilgiler salnamede verilen bilgileri doğrular.

Eserinde Kerkük'ün nüfusunun 30.000 civarında olduğunu, bunun 28.000' ini (% 93.5) Türkmenlerin oluşturduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir.

Kerkük'ün bir Türkmen şehri olduğunu ve Türkmen nüfusunun yoğunluğunu, bölgeye gelen diğer Batılı seyyahlar da ifade etmişlerdir.

1910`larda bölgeye gelen E.B.Soane, Kerkük'ü «Türkmenleri ile meşhur bir yer» olarak tanımlamıştır.

Gene aynı tarihlerde İngiliz konsolosluk raporundaki verilere göre de Kerkük ve Telafer'in hemen hemen tamamının Türkmenlerden oluştuğu ifade edilir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bölgede İngiliz siyasi memuru olarak görev yapan W.R. Hay da nüfus yoğunluğunun Türkmenlerden oluştuğunu ifade eder.

Kerkük'ün bir Türk şehri olduğunu, hem Türk arşiv kaynakları, hem de Batılı kaynaklar bağımsız olarak açıklamaktadırlar.

Bunun tersini iddia edenlerin ve Kerkük'ün bir Türkmen şehri olmadığını söyleme cesaretini bulanlar, hangi tarihi belgelere dayandıklarını merak ederiz.

■ Kaynak:

1- Cengiz Eroğlu, 'Osmanlı Vilayeti Salnamelerinde MUSUL', Gölal Strateji enstitüsü yayınları, Ankara,2005

2- Musul-Kerkük ile ilgili Arşiv Belgeleri (1525-1919), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınları, Ankara, 1993.

3- Vital Cuinet, La Turquie d'Asie, Paris,1894.

Ali KOÇAK. Taryhy makalalar